

УДК 617.731- 007.23 (477)
DOI

©О. П. Вітовська, В. А. Васюта

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
ДУ “Інститут нейрохірургії імені А. П. Ромоданова НАМН України”

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗАХВОРЮВАНОСТІ НА АТРОФІЇ ЗОРОВИХ НЕРВІВ В УКРАЇНІ

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗАХВОРЮВАНОСТІ НА АТРОФІЇ ЗОРОВИХ НЕРВІВ В УКРАЇНІ – Провести ретроспективний аналіз показників захворюваності на атрофії зорових нервів (АЗН). Досліджувалися захворюваність та поширеність АЗН. Аналіз динаміки (2002–2013 рр.) поширеності та захворюваності на АЗН демонструє загальні тенденції до зростання поширеності на 28,8 % і зменшення захворюваності на 5,6 %. Виявлені значні розбіжності у показниках за різними адміністративними територіями. Отримані дані є інформаційним підґрунтям для удосконалення медичної допомоги та розробки профілактичних заходів у розрізі адміністративних областей України.

АНАЛИЗ ДИНАМИКИ ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ НА АТРОФИИ ЗРИТЕЛЬНЫХ НЕРВОВ В УКРАИНЕ – Провести ретроспективный анализ показателей заболеваемости на атрофии зрительных нервов (АЗН). Исследовались заболеваемость и распространенность АЗН. Анализ динамики (2002–2013 гг.) распространенности и заболеваемости на АЗН демонстрирует общие тенденции к увеличению распространенности на 28,8 % и уменьшению заболеваемости на 5,6 %. Выявлены значительные расхождения показателей по различным административным территориям. Полученные данные являются информационным основанием для усовершенствования медицинской помощи и разработки профилактических мероприятий в разрезе административных областей Украины.

ANALYSIS OF THE DYNAMICS MORBIDITY IN OPTIC NERVE ATROPHY IN UKRAINE – There was conducted a retrospective analysis of the incidence of the ONA. We investigated the incidence and prevalence of disease. The analysis of the 2002–2013 years prevalence and incidence of ONA demonstrates the general trend towards rising prevalence of 28.8 % and decrease incidence of 5.6 %. There were revealed significant differences in terms of the various administrative areas. This data are the information basis for improvement of medical care and the development of preventive measures in the context of administrative regions in Ukraine.

Ключові слова: зоровий нерв, атрофія, поширеність, захворюваність, аналіз.

Ключевые слова: зрительный нерв, распространенность, заболеваемость, анализ.

Key words: optic nerve, atrophy, incidence, prevalence, analysis.

ВСТУП Проблема виникнення і прогресування атрофії зорових нервів (АЗН), незважаючи на численні спроби її вирішення, залишається актуальною і соціально значущою [3]. Її актуальність визначається високим ступенем поширеності, частим розвитком ускладнень і високою частотою первинної інвалідності по зору в загальній нозологічній структурі [6]. Ріст захворюваності та інвалідності диктує необхідність вдосконалення офтальмологічної допомоги і створення ефективних діагностичних та лікувальних стратегій, що забезпечують доступність висококваліфікованої допомоги для населення. Вирішення проблеми профілактики і зниження інвалідності внаслідок АЗН є однією з провідних позицій світової концепції боротьби зі сліпотою і слабобаченням [4, 5].

Забезпечення ефективною і доступною системою офтальмологічної допомоги – ключовий чинник ефек-

тивного контролю за порушенням функції зору, в тому числі сліпоти. В наш час доведено, що комплексна офтальмологічна допомога повинна стати невід’ємною частиною первинної медико-санітарної допомоги і роботи щодо розвитку систем охорони здоров’я. Це справедливо відносно профілактики й усунення практично всіх причин порушення зору, яких можна запобігти [2]. З урахуванням важливості медико-соціального значення захворювань органа зору, оптимізація системи надання офтальмологічної допомоги населенню є актуальним завданням сучасності [1]. Для планування медичних заходів важливим є вивчення захворюваності та поширеності патології, а також темпів їх приросту [1]. Показники захворюваності є одними найбільш інформативних критеріїв діяльності органів і закладів охорони здоров’я та ефективності проведення лікувальних, профілактичних заходів. Матеріали про рівень і структуру захворюваності в різних регіонах, особливо в динаміці за ряд років, необхідні для цілеспрямованої розробки програм щодо зміцнення здоров’я населення, зокрема при плануванні розвитку мережі лікувально-профілактичних закладів і підготовки медичних кадрів. Нарешті, вивчення їх визначає шляхи профілактики тих або інших захворювань.

Метою роботи було проведення ретроспективного аналізу показників захворюваності на АЗН серед населення України в розрізі всіх адміністративних областей, аналіз динаміки та темпів приросту даних показників.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ Досліджувалися захворюваність та поширеність АЗН серед дорослого населення України. Захворюваність – це число вперше в житті діагностованих захворювань протягом одного року. Поширеність – це сукупність як нових випадків хвороби, так і діагностованих раніше, але із загостренням, з яким хворі звернулися в даному календарному році. Використовувалась статистична звітність Центру медичної статистики МОЗ України (форма Державної звітності № 12). Аналізувалася дані згідно з МКХ-10 Н47.2 (атрофія зорових нервів) за 2002–2013 роки. Для вивчення динаміки дані 2014 року не використовувалися через відсутність інформації по окремих областях України.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ Аналіз динаміки (2002–2013 рр.) поширеності та захворюваності на АЗН серед дорослого населення демонструє загальні тенденції до зростання поширеності на 28,8 % (з 87,5 до 112,7 випадку на 100 тис. дорослого населення) і зменшення захворюваності на 5,6 % (з 18,6 до 13,1 випадку на 100 тис. дорослого населення). При цьому виявляються певні регіональні відмінності. Щодо поширеності АЗН серед дорослого населення, то у більшості областей України спостерігається зростання даного показника (рис. 1).

Найбільш суттєвий приріст поширеності АЗН у Житомирській (+152,8 %), Хмельницькій (+50,1 %), Харківській (+75,8 %), Херсонській (+61,0 %), Закарпатській (+58,5 %) областях. Коефіцієнт регіональної варіабельності темпу приросту рівнів поширеності АЗН за 2002–2013 рр. складає 118,9 %.

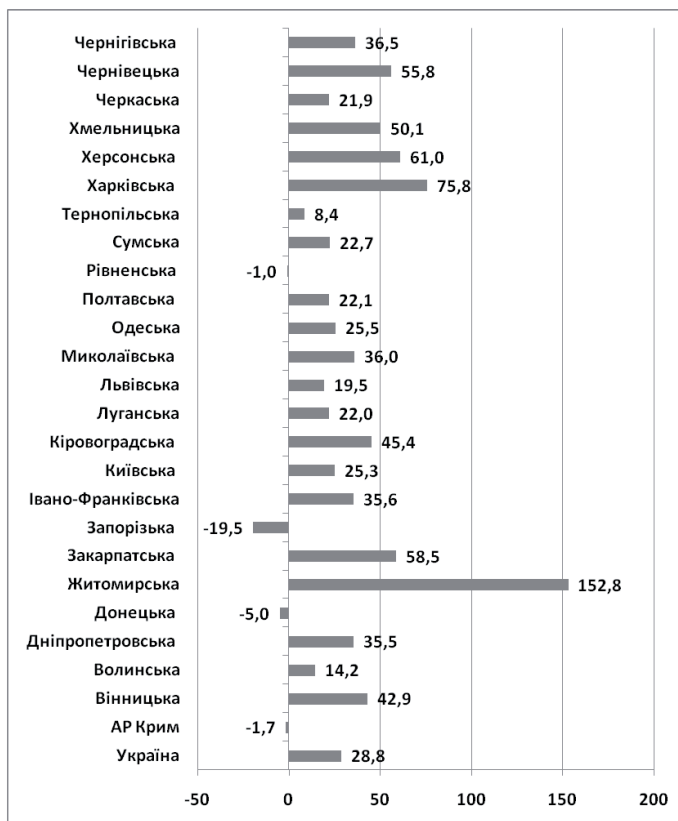

Рис. 1. Динаміка (температура приросту) поширеності атрофії зорового нерва серед населення областей України (на 100 тис. дорослого населення).

У 2013 році найвищі рівні поширеності АЗН зафіксовано у Житомирській (204,3 випадку на 100 тис. дорослого населення з вираженим приростом показника), Сумській (187,9 випадку на 100 тис. дорослого населення при незначній тенденції до зниження) та Вінницькій (171,6 випадку на 100 тис. дорослого населення) областях. Найменш розповсюджена АЗН у АР Крим (69,2 випадку на 100 тис. дорослого населення), Полтавській (71,8 випадку на 100 тис. дорослого населення) та Рівненській (72,6 випадку на 100 тис. дорослого населення) областях. Коефіцієнт регіональної варіабельності за рівнями поширеності АЗН станом на 2013 рік склав 30,9 % і визначається стабільним рівнем варіабельності порівняно з 2002 роком (29,3 %).

Вперше АЗН найчастіше виявляють у Житомирській області (33,7 випадку на 100 тис. дорослого населення), Дніпропетровській (28,6 випадку на 100 тис. дорослого населення), Миколаївській (24,7 випадку на 100 тис. дорослого населення), Чернівецькій (23,5 випадку на 100 тис. дорослого населення) областях. Найнижчий показник захворюваності станом на 2013 рік сформувався у Донецькій області – 7,6 випадку на 100 тис. та Київській області – 7,7 випадку на 100 тис. дорослого населення (табл. 1).

Первинна захворюваність за період з 2002 до 2013 року зросла у 10 областях України. Зокрема, максимальний темп приросту виявлено у Житомирській (+114,6 %), Чернівецькій (+102,6 %) та Херсонській (+43,9 %). Разом з тим, у переважній частині областей України відмічається зниження захворюваності на АЗН, яке найбільш відчутним було в Тернопільській (-51,0 %), Сумській (-50,9 %) та Рівненській (-45,4 %) областях (рис. 2).

Коефіцієнт регіональної варіабельності за рівнем захворюваності дорослого населення на АЗН суттєво зріс

з 17,3 % у 2002 році до 26,5 % у 2013 році. У зв'язку з різною направленістю динаміки захворюваності на АЗН в окремих регіонах України (10 областей з приростом та 15 областей зі зменшенням) можемо констатувати факт високої варіабельності динаміки захворюваності на АЗН – 185,6 %. Така висока варіабельність динаміки показників може бути зумовлена відсутністю єдиної системи виявлення та диспансерного спостереження за хворими з атрофіями зорових нервів, а також недоліками у наданні медичної допомоги в окремих областях. Також це може бути пов'язано з наявністю різних форм АЗН (низхідних та висхідних). Найбільш тяжка для раннього виявлення є низхідна АЗН, яка пов'язана із захворюваннями центральної нервової системи. Відсутність прямих ознак АЗН (деколонізації дисків зорових нервів на початку захворювання) призводить до встановлення хибних діагнозів. Складність первинної діагностики низхідної форми АЗН та відсутність функціонально-організаційної моделі диспансерного спостереження за цими хворими на різних етапах медичної допомоги впливає на своєчасність виявлення даної патології та реєстрацію повторних звернень.

ВИСНОВКИ 1. Аналіз динаміки (2002–2013 рр.) поширеності та захворюваності на АЗН серед дорослого населення демонструє загальні тенденції до зростання поширеності на 28,8 % (з 87,5 до 112,7 випадку на 100 тис. дорослого населення) і зменшення захворюваності на 5,6 % (з 18,6 до 13,1 випадку на 100 тис. дорослого населення).

2. Виявлені значні розбіжності у показниках за різними адміністративними територіями. Найбільш суттєвий приріст поширеності АЗН у Житомирській (+152,8 %), Хмельницькій (+50,1 %), Харківській (+ 75,8 %), Хер-

Таблиця 1. Динаміка поширеності та захворюваності на атрофію зорового нерва серед дорослого населення України (особи 18 і старші) за 2002–2013 рр. (на 100 тис. населення)

Адміністративна територія	Поширеність		Темп приросту/ зменшення %	Захворюваність		Темп приросту/ зменшення %
	2002	2013		2002	2013	
Україна	87,5	112,7	28,8	16,1	15,2	-5,6
Автономна Республіка Крим	70,4	69,2	-1,7	11	8,3	-24,5
Вінницька	120,1	171,6	42,9	19,4	19	-2,1
Волинська	72,3	82,6	14,2	13,3	8,7	-34,6
Дніпропетровська	108,1	146,5	35,5	21,9	28,6	30,6
Донецька	90,7	86,2	-5,0	12,2	7,6	-37,7
Житомирська	80,8	204,3	152,8	15,7	33,7	114,6
Закарпатська	53,5	84,8	58,5	9,7	11,8	21,6
Запорізька	111,8	90	-19,5	27,5	16,3	-40,7
Івано-Франківська	108,3	146,9	35,6	22,7	19,4	-14,5
Київська	64,9	81,3	25,3	9,5	7,7	-18,9
Кіровоградська	92,6	134,6	45,4	22,4	21,9	-2,2
Луганська	70,9	86,5	22,0	15,7	13,7	-12,7
Львівська	89,7	107,2	19,5	14,8	18	21,6
Миколаївська	110	149,6	36,0	23,1	24,7	6,9
Одеська	81,2	101,9	25,5	12,1	12,3	1,7
Полтавська	58,8	71,8	22,1	9,3	8,7	-6,5
Рівненська	73,3	72,6	-1,0	19,6	10,7	-45,4
Сумська	153,2	187,9	22,7	26,9	13,2	-50,9
Тернопільська	97,1	105,3	8,4	20,6	10,1	-51,0
Харківська	61,1	107,4	75,8	12,1	13,4	10,7
Херсонська	61,3	98,7	61,0	9,8	14,1	43,9
Хмельницька	91,1	136,7	50,1	13,1	13,9	6,1
Черкаська	87,4	106,5	21,9	16	15,3	-4,4
Чернівецька	77	120	55,8	11,6	23,5	102,6
Чернігівська	92,6	126,4	36,5	18,6	13,1	-29,6
Коефіцієнт регіональної варіабельності, %	29,3	30,9	118,9	17,3	26,5	185,6

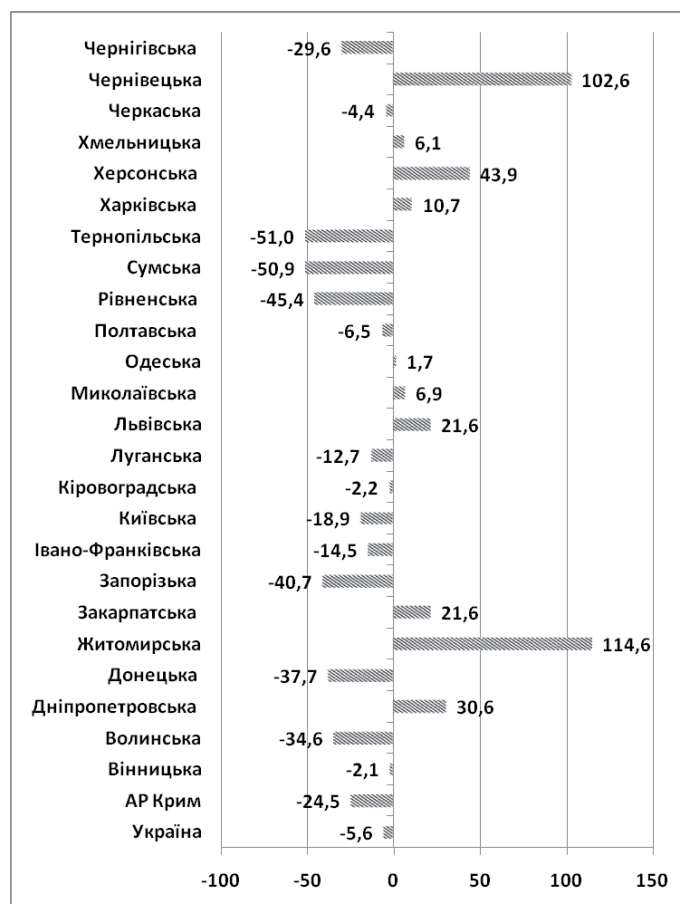

Рис. 2. Динаміка (темпи приросту) рівнів захворюваності на атрофію зорового нерва населення областей України (на 100 тис. дорослого населення).

сонській (+61,0 %), Закарпатській (+58,5%) областях. Максимальний темп приросту захворюваності виявлено у Житомирській (+114,6 %), Чернівецькій (+102,6 %) та Херсонській (+43,9 %) областях. Разом з тим, в переважній частині областей України відмічається зниження захворюваності на АЗН, яке найбільш відчутним було в Тернопільській (-51,0 %), Сумській (-50,9 %) та Рівненській (-45,4 %) областях.

Перспективи подальших досліджень Отримані дані є інформаційним підґрунтям для удосконалення медичної допомоги хворим на АЗН та розробки профілактичних заходів у розрізі адміністративних областей України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Збітнева С. В. Захворюваність населення України на хвороби ока та його придатковий апарат / С. В. Збітнева // Вісн. соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України. – 2010. – № 3. – С. 14–18.
2. Лобас В. М. К вопросу об оптимизации офтальмологической помощи взрослому населению Украины / В. М. Лобас, Г. А. Слабкий, С. В. Збитнева // Арх. клин. и эксперим. медицины. – 2014. – № 1. – С. 122–124.
2. Морозов В. И. Заболевания зрительного пути. Клиника. Диагностика. Лечение / В. И. Морозов, А. А. Яковлев. – М. : Бином, 2010. – 650 с.
3. Нагорна А. М. Медико-статистичний та етіопатогенний аналіз поширеності офтальмологічної патології в Україні / А. М. Нагорна, С. О. Риков, Д. В. Варивончик // Одес. мед. журнал. – 2003. – № 2. – С. 52–54.
4. Golnik K. C. Neuro-ophthalmology around the world / K. C. Golnik // J. Neuroophthalmol. – 2013. – Vol. 33, № 4. – P. 319–321.
5. Optic nerve atrophy – the main cause of visual impairment in children and young adults / В. Кепа, W. H Wakakura autz, M. Seroczyńska, K. Adach // Med. Wieku. Rozwoj. – 2007. – Vol. 11, № 2, pt. 2. – P. 217–220.

Отримано 05.06.15